21/04/2022

Ο Εσταυρωμένος του Φώτη Κόντογλου στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Ξάνθης

/ Ενορίες

Σε μια από τις ομορφότερες γειτονιές της παλιάς πόλης της Ξάνθης, πάνω από τη φημισμένη πλατεία Αντίκα, που φέρει το όνομα μιας ηρωικής προσωπικότητας της τοπικής κοινωνίας, του κομμωτή Γιάγκου Ευστρατίου Αντίκα που βασανίστηκε μέχρι θανάτου από τα βουλγαρικά στρατεύματα, βρίσκεται η πετρόχτιστη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.

Δεκάδες πιστοί, απόψε, θα περάσουν κάτω από την είσοδο του επιβλητικού καμπαναριού για να εισέλθουν στον περικαλλή ναό και να παρακολουθήσουν την ακολουθία των Αγίων Παθών. Με κατάνυξη και ευλάβεια θα σταθούν μπροστά στον Εσταυρωμένο Χριστό που φέρει την υπογραφή ενός μεγάλου Έλληνα αγιογράφου και λογοτέχνη, του Φώτη Κόντογλου.

Η ιστορία της εικόνας του Εσταυρωμένου που αγιογράφησε ο Φώτης Κόντογλου αποτελεί μια πολύτιμη προφορική μαρτυρία και μια ανάμνηση της μεγάλης πίστης

και αφοσίωσης ενός ιδιαίτερα ευσεβούς ανθρώπου, από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της γενιάς του ’30.

Ο εφημέριος του ναού π. Δημήτριος Μαϊστράλης, μόλις είχε ολοκληρώσει την προηγιασμένη Θεία Λειτουργία. Με ιδιαίτερη ευγένεια μας προσκάλεσε στο ιερό για να μας δείξει από κοντά τον Εσταυρωμένο, να μιλήσει για την ιστορία του ναού και να μας κάνει κοινωνούς μικρών και μεγάλων στιγμών της ενορίας και της γειτονιάς του Μάνου Χατζιδάκι, που στα πλούσια χρόνια της ακμής του καπνεμπορίου, την αποκαλούσαν το «κολωνάκι» της Ξάνθης.

«Τη δεκαετία του 1950, η φήμη του Κόντογλου ήταν μεγάλη, όλοι τον γνώριζαν και τον τιμούσαν», τονίζει ο π. Δημήτριος, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ. «Αυτός», προσθέτει, «ήταν πιθανόν και ο λόγος που του παραγγέλθηκε να αγιογραφήσει τον Εσταυρωμένο. Το έργο είχε παραγγελθεί το 1959 από τον τότε εφημέριο του ναού, τον πατέρα Μελέτιο. Ο καιρός όμως περνούσε και ο Κόντογλου αργούσε να τελειώσει το έργο και όταν το τελείωσε καθυστερούσε να το στείλει στην Ξάνθη. Παρά τα τηλεγραφήματα που του έστειλαν και τις πιέσεις που δεχόταν, προφασιζόταν διάφορες δικαιολογίες και κωλυσιεργούσε να στείλει τον εσταυρωμένο στην Ξάνθη».

Ο π. Δημήτριος, που το 1996 ήρθε στο ναό νεαρός διάκος, άκουσε μια προφορική μαρτυρία που δασώθηκε από στόμα σε στόμα και λέγεται πως έπεισε τον Κόντογλου να στείλει τελικά τον εσταυρωμένο. Μάλιστα, ο ίδιος ο καλλιτέχνης φαίνεται να το έχει καταγράψει, σημειώνοντας πως του άρεσε τόσο πολύ το έργο που ήθελε να το κρατήσει. Ο Φώτης Κόντογλου είδε στον ύπνο του τον Χριστό, ο οποίος του υπέδειξε να στείλει το έργο στην Ξάνθη, όπως είχε υποσχεθεί. Το σημάδι αυτό το εξέλαβε ως Θεία παρέμβαση και έτσι αποφάσισε να στείλει τον Εσταυρωμένο στην Ξάνθη.

Αυτό φαίνεται και από την ιδιαίτερη αφιερωματική επιγραφή του ιδίου, στο πίσω μέρος του Εσταυρωμένου, στο ύψος της κεφαλής και του φωτοστέφανου: «Δια χειρός του αμαρτωλού Φωτίου Νικ. Κόντογλου εκ Κυδωνιών Μ. Ασίας αϡ Ν θ + (1959) μηνός Μαρτίου».

Η ιστορία του ναού

Ο σημερινός εφημέριος του ναού του Αγίου Γεωργίου, Χιώτης στην καταγωγή, δεν κρύβει τη συγκίνησή του για το μοναδικό αυτό έργο του Εσταυρωμένου αλλά και την ιδιαίτερη αγάπη που τρέφει για τον Φώτη Κόντογλου, πολλά βιβλία του οποίου έχει μελετήσει.

Χτισμένος το 1835, επί μητροπολίτου Ευγενίου, την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας, ο ιερός ναός του Αγίου Γεωργίου, όπως οι περισσότεροι ναοί της παλιάς Ξάνθης, είναι τρίκλητη Βασιλική χωρίς τρούλο. Για την ανέγερσή του συνέβαλαν αποφασιστικά οι καπνέμποροι της Ξάνθης. Στο εσωτερικό του ναού αίσθηση προκαλούν ο ξύλινος δεσποτικός θρόνος, ο ξυλόγλυπτος άμβωνας με τις αγιογραφίες των Ευαγγελιστών και οι κρυστάλλινοι πολυέλαιοι που ήρθαν από τη Ρωσία.

Το πυργοειδές κωδωνοστάσιο, όπου είναι και η είσοδος του ναού στον προαύλιο χώρο, χτίστηκε το 1927, πολύ μεταγενέστερα του αρχικού ναού, αφού οι Τούρκοι δεν επέτρεπαν στις εκκλησίες να έχουν καμπαναριά. Στον προαύλιο χώρο εντύπωση προκαλεί επίσης το μαρμάρινο νεκρικό μνημείο, που είναι αφιερωμένο από τον Σταύρο Δαβίδοβιτς στη μνήμη της γυναίκας του Ευθαλίας, η οποία καταγόταν από την Ξάνθη και πέθανε από χολέρα στο Κίεβο, το 1866.

Στην ίδια ενορία, λίγα μέτρα μακρύτερα, ανήκει και ο εξίσου εντυπωσιακός πετρόχτιστος ναός του Αγίου Βλασίου, απέναντι από το αρχοντικό σπίτι όπου πέρασε τα παιδικά του χρόνια ο Μάνος Χατζηδάκης μαζί με την οικογένειά του.

Λίγα λόγια για τον Φώτη Κόντογλου

Ο Φώτης Κόντογλου γεννήθηκε στις 8 Νοεμβρίου 1895 στο Αϊβαλί (Κυδωνίες) της Μικράς Ασίας με το επώνυμο Αποστολέλης. Αναζήτησε τόσο στο λογοτεχνικό όσο και στο ζωγραφικό του έργο την «ελληνικότητα», δηλαδή μία αυθεντική έκφραση, επιστρέφοντας στην ελληνική παράδοση. Είχε σημαντικότατη συμβολή στον χώρο της βυζαντινής εικονογραφίας. Πολύ μεγάλο το έργο του, μέσα απ’ το οποίο ξεχωρίζει η αποκατάσταση των τοιχογραφιών του Μυστρά. Μαθητές του ήταν ο Γιάννης Τσαρούχης και ο Νίκος Εγγονόπουλος.

Πέθανε πρόωρα στις 13 Ιουλίου 1965, στον Ευαγγελισμό από μετεγχειρητική μόλυνση, έπειτα από επέμβαση αφαίρεσης λίθων στην κύστη. Ήταν ταλαιπωρημένος σωματικά και ψυχικά τα τελευταία χρόνια της ζωής του ύστερα από αυτοκινητιστικό ατύχημα, που του συνέβη το 1963.

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ